

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

אילו מפירושי ראב"ע היו מוכרים לרמב"ן? (שיעור מספר 119)

ד"ר יהונתן יעקבס

רמב"ן ושני פירושי ראב"ע לספר שמות

1. "והנה הבאור הקצר על שמות היה גם לעיני רבותינו ז"ל הקדמונים הרמב"ם ז"ל, הרמב"ן, רבינו יעקב בעל הטורים, דון יצחק אברבנאל...]" ("ל קרינסקי, חמשה חומשי תורה עם פירוש ראב"ע וביאור מחוקקי יהודה ספר בראשית, פיטרקוב-וילנא תרס"ז, מבוא עמ' 12).

2. "עלינו להודות שאין איתנו יודע אם הרמב"ן השתמש בפירושים המשניים של הראב"ע, והשאלה אם הפירושים האלה השפיעו על הרמב"ן ועל פרשנותו טרם מצאה את פתרונה הסופי" (ד"ר אברהם ליפשיץ, פרקי עיון במשנת ראב"ע, ירושלים תשמ"ב, עמ' יח-כב).

3. "ועם רבי אברהם בן עזרא תהיה לנו תוכחת מגלה ואהבה מסתרה" (רמב"ן, שיר פתיחה לפירושו לתורה)

4.

ראב"ע הפירוש הארוך שמות א, א	רמב"ן שמות א, א
בעבור שהזכיר בסוף הראשון כי ראה יוסף לבנו בני שלשים הזכיר כי אחיו ברדתם היו מעטים ופרו ורבו	ורבי אברהם אמר כי בעבור שהזכיר בסוף הספר הראשון כי ראה יוסף לבנו בני שלשים הזכיר כי גם אחיו ברדתם היו מעטים ופרו ורבו ואיננו נכון

5.

ראב"ע הפירוש הקצר ב, כה	ראב"ע הפירוש הארוך ב, כה	רמב"ן שמות ב, כה
ויש אומרים וירא - העבודה שעבדו בהם בפרהסיא, וידע אלהים - עינוי הסתר	וירא - החמס שהיו מצרים עושים בגלוי, וידע - העשוי בסתר	פירש רבי אברהם כי ראה החמס שהיו מצרים עושים להם בגלוי, וידע אלהים העשוי להם בסתר

6.

ראב"ע הפירוש הקצר שמות י, כא	ראב"ע הפירוש הארוך שמ' י, כא-כב	רמב"ן שמ' י, כג (תוספת בארץ ישראל)
וימש חשך[...] והטעם שיהיה אד עב שיוכל אדם להמיש אותו	וימש חשך[...] והנה הטעם שימישו בידם החשך, שכל כך יהיה עב[...] והנה בים אוקינוס יבא חשך עד שלא יוכל אדם להפריש אם יום ואם לילה,	ויתכן שהיה עוד עב מאד מורגש שהיה בו כמו ממש, כדברי רבותינו, כאשר יבא בים אוקינוס כעדות רבי אברהם

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

	ויעמד זה פעמים חמשה ימים. ואני הייתי שם פעמים רבות.	
--	---	--

7.

ראב"ע הפירוש הקצר שמות יט, י	ראב"ע הפירוש הארוך שמות יט, י	רמב"ן שמות יט, י
וקדשתם - שישמרו מכל טמא ומטמא, והנה קידוש משה הוא 'אל תגשו אל אשה'	וטעם וקדשתם - שירחצו במים, ויורה זה 'וכבסו שמלותם'	ורבי אברהם אמר שירחצו במים. ומה טעם 'היום ומחר' ואין צריך לרחוץ רק פעם אחת? והנכון, שיהיו קדושים שלא יגעו אל אשה ואל כל טומאה

8.

ראב"ע הפירוש הקצר שמות יז, יד	ראב"ע הפירוש הארוך שמות יז, יד	רמב"ן שמות יז, יד
והטעם ספר התורה, או ספר אחר היה להם ויקרא ספר מלחמות ה' (במ' כא, יד).	כתב זאת זכרון בספר - הנודע, והוא ספר מלחמות ה' (במ' כא, יד) ואיננו אתנו	אמר רבי אברהם כי הוא ספר נודע, והוא ספר מלחמות ה' (במ' כא, יד), וכתוב בו המלחמות שעשה השם בעבור יראיו. ויתכן שהיה מימות אברהם. ואין בדבריו אלה רק תואנה! והנכון בעיני כי בספר ירמוז לספר התורה, כענין שכתוב 'לקוח את ספר התורה הזה' (דב' לא, כו)

9.

ראב"ע הפירוש הקצר שמות כא, יט	ראב"ע הפירוש הארוך שמות כא, יט	רמב"ן שמות כא, יט
והנה על משענתו - כמו 'ואיש משענתו בידו' (זכ' ח, ד). והחכמים אמרו שפירוש על משענתו - בעצמו, והטעם שלא ישען על אחר. ונעזב הפירוש הראשון בעבור שיש לשיני עדים נאמנים	על קדמונינו נסמוך שפירשו כי על משענתו - שלא ישען על אחר כמשפט החולים, רק על עצמו	ואמר רבי אברהם כי טעמו שלא ישען על אחר כדרך החולים רק על עצמו [...]. ולפי דעתי כי משענתו כפשוטו, כמו 'ואיש משענתו בידו מרוב ימים' (זכ' ח, ד), 'משענת קנה' (יח' כט, ו)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

10.

ראב"ע הקצר שמות יג, ח	ראב"ע הארוך שמות יג, ו-ח	רמב"ן שמות יג, ח
בעבור זה [...] וכן פירושו 'ועבדת את העבודה הזאת' (יג, ה) היא עבודת הפסח, ותאמר לבנך כי בעבור זאת העבודה שעשיתי עשה לי האות שעשה עד שיצאתי ממצרים	(ו) שבעת [ימים תאכל מצת]- זאת היא ה'עבדה' (לעיל ה). (ח) רק פירוש בעבור זה בעבור זאת העבודה שהיא אכילת מצה 'ולא יאכל חמץ' שהוא תחלת המצוות שצוה השם, עשה לנו אותות ומופתים עד שהוציאנו	ורבי אברהם אמר כי בעבור זה שאני עושה ועובד לפניו באכילת הפסח והמצה עשה השם לי אותות עד שהוציאני ממצרים. ואיננו נכון

11.

ראב"ע הקצר שמות טו, טז	ראב"ע הארוך שמות טו, טז	רמב"ן שמות
תפל עליהם - איננו שב על יושבי כנען שהוא קרוב, רק אל פלשת אדום ומואב [...] והטעם שידמו כל אלה שהם בדרך ולא ילחמו עם ישראל עד שיעברו אל ארץ כנען	תפל - שב אל אדום ואל מואב אע"פ שהזכיר למעלה כנען [...] וכל זה בעבור עד יעבר עמך ה' - שעברו עליהם לפני בואם אל ארץ כנען	ואמר רבי אברם כי תפול עליהם שב אל פלשת אדום ומואב ולא אל כנען, וזהו שאמר עד יעבור עמך, כי עליהם עברו טרם בואם אל ארץ כנען

12.

ראב"ע הקצר שמות כג, יא	ראב"ע הארוך שמות כג, יא	רמב"ן שמות כג, יא
תשמטנה - זהו 'שמוט כל בעל משה ידו' וטעם ונטשתה - שתעזבנה כאשר היא, כאילו איננה לך	תשמטנה - והוא שתקרא שמיטה לשם, ולא יגש את רעהו העני ונטשתה - שלא תזרע	ורבי אברהם אמר תשמטנה - 'שמוט כל בעל משה ידו' ונטשתה - שלא תזרע ואינו כלום

